

YAKLAŞAN FIRTINA VE KAPTANLAR

Aydınlık Gazetesi, 25 Mart 2019

Yıldırım Koç

Kapitalizm insanı bencil ve bireyci yapar. Bu özelliğın dilimize yansıyan ifadelerinden biri de, “gemisini kurtaran kaptan”dır. Gerçekten ekonomik yaşamda bazı durumlarda gemisini kurtaran kaptanlar vardır. Ancak bazı dönemlerde hiçbir kaptan kendi başına gemisini kurtaramaz.

YAKLAŞAN FIRTINA

Türkiye, giderek derinleşen ve belirtileri çeşitli araçlarla ertelendikçe sorunların daha da büyüdüğü bir ekonomik krizin içinde. AKP ve cumhurbaşkanlığı sistemi, bu ülkeyi yönetemiyor.

Televizyonlarda meteoroloji uzmanları var. Hava akımlarına, basınç değişikliklerine bakarak, birkaç gün sonra havaların nasıl olacağını söyleyebiliyorlar. Yanıldıkları da oluyor, ancak tahminleri genellikle doğru çıkıyor.

Ekonomi de böyle. Belirli değişkenlere bakarsınız. Hava akımlarına müdahale etme imkanınız yok. Ancak ekonomide belirli oranlarda müdahale mümkündür. Buna bağlı olarak, ekonomik duruma ilişkin kısa vadeli tahminlerde yanılığın payı daha yüksektir. Hava durumunda kısa vadeli, ekonomik durumda ise orta ve uzun vadeli tahminler daha tutarlıdır.

Türkiye ekonomisinin bazı değişkenlerine baktığınızda, yaklaşmakta olan fırtınayı görebiliyorsunuz.

BAZI GÖSTERGELER

Türkiye ekonomisindeki krizler, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki krizlerden yapısal olarak farklıdır. Bizim ekonomik krizlerimiz, büyük çoğunlukla, ülkenin döviz harcamasının döviz kazancının üstünde olmasından (cari açık) ve devlet bütçesi açıklarından kaynaklanır. Bu iki değişkeni izlerseniz, işlerin iyi gidip gitmediğine ilişkin genellikle orta ve uzun vadede geçerliliği olan tahminlerde bulunabilirsiniz.

Cari açığımız, Türk Lirasındaki değer kaybına rağmen sürüyor. Halbuki, 1991, 1994 ve 2001 krizleri, ithalatı azaltarak ve ihracatı artırarak dış ticaret dengesini değiştirmiş ve cari açığı cari fazla çevirmişti. Günümüzde, Türk Lirasının ciddi biçimde değer yitirmesine rağmen, cari açık sürüyor. Cari açığı azaltmada Merkez Bankası rezervleri kullanılıyor. Bir de nereden geldiği belli olmayan ve bilançolarda “net hata ve noksan” olarak ifade edilen rakam rekor kırıyor (2018 yılında 21 milyar Dolar).

İkinci gösterge, bütçe açığı. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü her ayın 15inde bir önceki ay sonu itibarıyla merkezi yönetim bütçe açıklarını yayımlıyor.

2017 yılında bütçe açığı 47,8 milyar idi. 2018 yılında bütçe açığı 72,6 milyar TL oldu.

2018 yılının Ocak ve Şubat aylarında bütçe açığı yalnızca 201 milyon TL olmuştu. 2019 yılının Ocak ve Şubat aylarında bütçe açığı 11 milyar 684 milyon TL oldu. Bütçe açığı 201 milyondan, 11 milyar 684 milyon liraya tırmandı.

2018 yılı Kasım ayı sonunda işsiz sayısı 4,0 milyondur. Aralık ayı sonunda 4,3 milyon oldu. İşsiz olup iş aramayan ve ancak çalışmaya hazır olanların sayısı da 2,1 milyondan 2,3 milyona çıktı.

GSYH ve özellikle sanayi üretimindeki düşüş de ortada.

FIRTINA VE GEMİCİLER

Bu fırtına, 1991, 1994, 2001 veya 2008 fırtınalarına da benzemiyor. Türkiye’de eskiden hortum yaşanmazdı. İyi bir meteoroloji uzmanı, daha önce hiç yaşanmamış hortumlardan söz etseydi, kendisine gülerlerdi. Ancak artık hortum gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Bu kriz de hortum gibi. Yaşayacaklarımız, daha önce yaşadıklarımızdan çok daha sert olacak. Bu hortumda ve sert fırtınada, kaptanların gemilerini yalnız başlarına kurtarabilmeleri mümkün olmayacak.

Kapitalizm insanları yalnızlaştırmış, bencilleştirmiş ve bireycileştirmişti. Kapitalizmin yarattığı sorunlar şimdi insanları yeniden bütünleştirecek ve toplumsal ve siyasal mücadeleye sokacak. Böyle bir süreçteyiz.